

Oikeusministeriö
Ritarikatu 2B,
00023 Helsinki

Viite: Lausuntopyyntö: Työryhmän mietintö julkisuuslain ajantasaistamisesta VN/27452/2020

Salon kaupungin lausunto työryhmämietinnöstä julkisuuslain ajantasaistamiseksi

Huomionne yleisperusteluista sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -jaksosta (mietinnön jaksot 2-5 ja 10)?

Salon kaupungilla ei ole lausuttavaa liittyen tähän.

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisen hallintotehtävän hoitamiseen kokonaisuudessaan? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Kuntaliitto on jättänyt työryhmämietintöön eriävän mielipiteen julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta ja erityisesti painottanut, että tällä ehdotuksella aiheutetaan turhaa hallinnollista taakkaa kunnallisomisteisille yhtiöille ja toisaalta aiheutetaan tulkintavaikkeitä. Salon kaupunki yhtyy Kuntaliiton näkemykseen.

Erityisesti kriittisistä toiminnoista vastaavat julkiomisteiset yhtiöt joutuvat lisäämään resurssia hallintoon. Suuri osa toimijoista, johon soveltamisalan laajennus kohdentuu, on henkilöstöresursseiltaan verrattain pieniä.

Salassapitosäännökset eivät mahdollista tällä hetkellä kaiken sellaisen turvallisuustiedon salaamista, jonka avointa leviämistä voidaan muutoin pitää turvallisuuden näkökulmasta epätoivottavana. Tällä hetkellä on vahvoja epäilyksiä, että laitosten alueita on pyritty mm. kuvaamaan. Julkisuuslain soveltamisalan laajentaminen mahdollistaa entistä laajempiin aineistoihin pääsyn tietopyyntöjen avulla. Kriittisen infrastruktuurin yhtiöiden voimavaroja tulisi kohdentaa tällä hetkellä varautumisen parantamiseen, ei lisätä avoimuutta turvallisuuskriittisissä kohteissa ja aiheuttaa hallinnon kuormittumista.

Minkälaisia erilaisia turvallisuuteen liittyviä vaikutuksia arvioitte mietinnössä ehdotetulla julkisuuslain soveltamisalan laajentamisella olevan? Ovatko voimassa olevan julkisuuslain salassapitoperusteet riittävät suojaamaan tietoja, joita on ehdotuksen mukaan soveltamisalan piiriin uutena tai laajemmin tulevien toimijoiden hallussa? Onko organisaatiollanne hallussa tietoja, joiden salassapito olisi välttämätöntä esimerkiksi turvallisuusnäkökohtien vuoksi eikä niiden salassapito ole mahdollista voimassa olevassa laissa tai erityislaeissa säädettyjen salassapitoperusteiden perusteella?

15.02.2024

5364/03.00.00.00/2023

Kriittinen infrastruktuuri - vesihuolto, jätehuolto, energia- ja sähköhuolto, ruokahuolto ja ict toimivat kunnissa usein julkisomisteisina konserniyhtiöinä. Näihin toimintoihin on havaittu kohdistuvan tiedustelua niin tietoverkkojen kautta kuin fyysisestikin. Myös infrastruktuurin kohdistuvaa sabotaasia on pidetty mahdollisena. Julkisuuslain soveltamisalan laajentaminen koskemaan yhteiskunnan kriittisistä toiminnoista vastaavia julkisomisteisia yhteisöjä on selkeä turvallisuusriski ja aiheuttaa yhtiöissä monenlaisia järjestelyjä ja jopa hankaluuksia tietopyyntöjen kohdistuessa yhtiöiden asiakirjoihin, paikkatietoihin, muihin kriittisiin teknisiin tietoihin jne., joiden salaamiseen julkisuuslain salaamisperusteet eivät nykymuotoisina ainakaan suoraan ulotu. Soveltamisalan laajentamisen haittavaikutukset ovat turvallisuuden näkökulmasta ilmeiset. Julkisuuslain soveltamisalaa ei tule nykyisessä turvallisuustilanteessa ulottaa yhteiskunnan kriittisistä toiminnoista vastaaviin julkisomisteisiin konserniyhtiöihin ja yhteisöihin.

Julkisuuslain salassapitosäännöksiä tulee arvioida uudelleen ja mahdollistaa nykyistä peremmin erityisesti turvallisuuteen liittyvien tietojen salaaminen. Kuntien turvallisuusasiakirjoja ovat erityisesti valmiussuunnitelmat. Valmiussuunnitelmien yleisiä osia on julkaistu hyvinkin avoimesti ja myöhemmissä arvioissa on todettu, että joidenkin tietojen osalta erityisesti 24.1 § 8 kohdan mukaiset salassapidon edellytykset olisivat mahdollisesti täyttyneet. Olisi selkeää, jos julkisuuslaissa todettaisiin, että kuntien ja hyvinvointialueiden valmiussuunnitelmat ovat salassa pidettäviä. Kunnat päättävät varautumisen perusteista valtuustossa osana riskienhallintaa. Julkisuuden, avoimuuden ja demokratian näkökulmasta varautumisen perusteista päättäminen lienee riittävä tapa varmistaa, että kunta noudattaa varautumiseen liittyviä velvoittavia lakeja ja hyviä käytänteitä. Yksityiskohtia sisältävät valmiusasiakirjat sen sijaan tulisi kokonaan salata, eikä yksityiskohtaisten varautumissuunnitelmien julkaiseminen muutoinkaan palvele erityisiä julkisuustarkoituksia.

Salassapitosäännöksiin tulisi myös lisätä kohta, jossa mahdollistetaan nykyistä paremmin yksityiskohtaisen paikkatiedon salaaminen tietyissä tilanteissa. Esimerkiksi kriittiseen infrastruktuuriin voi liittyä kohteita kuten valvomorakennukset, muut rakennelmat, tietoliikenne- ja sähkökaapit jne. joiden sijaintitieto ei yksinään välttämättä täytä nykyistä salassapidon kriteeriä, mutta jonka havaitaan selvästi olevan hybridivaikuttamiseen liittyvän urkinnan kohteena, myös mahdollisesti rikollisen toiminnan tiedustelun kohteena. Vastaavasti tulisi arvioida nykyisiä tietoaineistoja, tekoälypohjaisia järjestelmiä, IoT-laitteiden sisältämiä tietoja ja niiden salaamisen edellytyksiä salassapitosäännösten näkökulmasta erityisesti turvallisuusnäkökulmaa korostaen.

Myös tietopyyntöjen osalta tulisi harkita muutosta ainakin siihen, ettei tietopyyntöä voisi esittää anonyyminä. Koska julkishallintoon kohdistu tällä hetkellä potentiaalinen riski haitalliselle tietojen kalastelulle ja hybridivaikuttamiselle, on tärkeää, että mahdollisuuksia reagoida myös

näihin uhkiin ja toisaalta mahdollisuuksia suojella julkishallintoa parannetaan, vaikka kysymyksessä ei olisikaan salassa pidettävä tieto.

Salassa pidettävään turvallisuustietoon valtionhallinnossa liittyy myös tiedonhallintalain 18 §:n mukainen vaatimus asiakirjojen turvallisuusluokittelusta ja niihin turvallisuusluokkaa koskevasta merkinnästä sen osoittamiseksi, minkälaisia tietoturvasuostimenpiteitä asiakirjaa käsiteltäessä noudatetaan. Samassa yhteydessä, kun tarkastellaan salassapitosäännöksiä, olisi tarkoituksenmukaista arvioida, millaisia vaikutuksia turvallisuusluokittelun laajentamisella olisi mm. hyvinvointialueiden ja kuntien salassa pidettävään tietoon. Ainakin turvallisuutta koskevien salassa pidettävien asiakirjojen käsittelyn yhtenäistäminen parantaisi turvallisuuteen liittyvän tiedonvaihdon edellytyksiä.

Huomionne luvuittain lakiehdotukseen ja sitä koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin?

4 LUKU

Muutokset tiedon antamiseen julkisesta henkilötietoja sisältävästä viranomaisen asiakirjasta

Ehdotettu 15 § (vastaa nyk. 13 §:ää): jatkossa luovutettaessa julkisia henkilötietoja tulee pyytäjältä kysyä niiden käyttötarkoitusta ja muita seikkoja, joiden perusteella voidaan arvioida, onko henkilöllä tietosuoja-asetuksen mukaan oikeus käsitellä ja tallentaa tietoja vain, jos kyseisten tietojen luovuttamiseen liittyy erityisiä riskejä tai pyynnön perusteella herää aihe epäillä, että pyytäjä aikoo käsitellä tietoja tietosuoja-asetuksen vastaisesti. Salon kaupunki pitää ehdotettua muutosta oikeustilaa selkeyttävänä ja kannatettavana.

Ehdotuksessa luovuttaisiin hämmäntävästä, nykyisestä lainsäädännöstä muutoin puuttuvasta käsitteestä "viranomaisen henkilörekisteri" ja siirryttäisiin henkilötietoja sisältävään viranomaisen asiakirjaan. Salon kaupunki katsoo, että ehdotettu sääntely selkeyttäisi huomattavasti tulkintoja.

Rajoitukset tiedon antamistapaan muuttuisivat niin, että myös julkiset henkilötiedot annetaan missä tahansa pyydetyssä ja mahdollisessa muodossa, jollei tietoturva (esim. tiedonhallintalain velvoitteet) muuta edellytä. Salon kaupunki katsoo, että ehdotettu sääntely selkeyttäisi huomattavasti tulkintoja.

Kokonaisuutena katsoen Salon kaupunki pitää ehdotettuja muutoksia nykyisen 13 §:n sääntelyyn parannuksena nykytilanteeseen, jossa on ollut epäselvää, milloin ja millä tasolla tietosuoja-asetuksen mukaista käsittelyperustetta ym. tulee tiedon pyytäjältä kysyä sekä koko sääntelyn kohdistuminen. Samoin nykyisen lain tiedon antamistavan rajoittaminen on ollut nykyaikaan sopimatonta, eikä edes parhaalla mahdollisella tavalla tietosuoja toteuttava.

15.02.2024

5364/03.00.00.00/2023

Uusi pykälä, jonka nojalla voisi kieltäytyä kohtuuttomiin tietopyyntöihin vastaamisesta

Salon kaupunki kannattaa ehdotetun 16 § 5 mom. mukaista sääntelyä, jolla mahdollistettaisiin kohtuuttomista tietopyynnöistä kieltäytyminen esimerkiksi silloin, kun tietopyynnöllä pyritään lamauttamaan viranomaisen toimintaa. Ehdotettu sääntely turvaisi viranomaisen toimintakykyä esimerkiksi häirintä- ja maalittamistyyppisissä tapauksissa. Salon kaupungin asiakirjahallinnon henkilöstöllä on kokemusta joistakin hyvin kuormittavista tietopyynnöistä (eräässä konkreettisesti tapauksessa saman tiedonpyytäjän asioiden hoitamiseen kului useita kuukausia henkilötyöaikaa), joten tarve sääntelylle on todellinen.

7 LUKU

Uusi peruste salassa pidettävän tiedon antamiseen

Nykylainsäädännön mukaan tiedon salassa pidettävästä asiakirjasta on voinut käytännössä antaa vain, jos pyytäjällä on lakiin perustuva tiedonsaantioikeus tai luovutukseen on tiedon kohteen suostumus.

Ehdotettuun 33 §: ään sisältyisi tämä säännös, jonka mukaan: "Viranomaisen voi antaa salassa pidettävän tiedon viranomaisen asiakirjasta, jos tiedon antaminen on yksittäistapauksessa välttämätöntä erittäin tärkeän yleisen edun vuoksi."

Salon kaupunki pitää ehdotettua säännöstä yhtenä hyvänä keinona muiden joukossa, kunhan käytännön sovellus ei lipsu tiukasta sanamuodosta.

Muut mahdolliset huomionne?

Salon kaupungilla ei ole muita huomioita liittyen ehdotettuun lainsäädäntöön.

Aino Andersson
tietosuojavastaava